

VAIKUTA!

-teemapäivä

Toimintamalli nuorten
demokratiakasvatukseen
ja osallistamiseen

NUORTEN SUOMI
ALL-YOUTH

SAATESANAT

Oletko miettinyt, millainen toiminta tukisi nuorten omaa toimijuutta? Tai sitä, miten voisit vahvistaa koulussa tapahtuvan opetuksen ja yhteiskunnan yhteyksiä? Vai mietitkö ehkä tapoja, joilla saisit nuoret osallistettua keskusteluun kunnan tai maakunnan ajankohtaisista aiheista?

Kannustamme Sinua tutustumaan Vaikuta!-teemapäivän toimintamalliin ja innostumaan siitä yhtä paljon kuin me!

Esitteessä kuvattava toimintamalli tukee hallituksen 2019 käynnistämän ”Kansallinen demokratiaohjelma 2025” -hankkeen tavoitteita. Ohjelmalla pyritään kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten vahvistamiseen kehittämällä muun muassa demokratiakasvatusta. Vaikuta!-teemapäivä tarjoaa nuorille mahdollisuuden kokeilla vaikuttamista käytännössä.

Meidän esitteen tekijöiden tavoitteena on, että tieto Vaikuta!-toimintamallista leviää ja malli juurtuu valtakunnallisesti tunnustetuksi demokratiakasvatuksen välineeksi yläkouluissa.

Pidämme tärkeänä, että kaikki nuoret saavat mahdollisuuden osallistua Vaikuta!-teemapäivään viimeistään 9. luokan keväällä ja että Vaikuta!-teemapäivää hyödynnetään laajasti nuorten kuulemisessa paikallisesti ja alueellisesti.

Carita, Mareena, Miia ja Tiina

Vaikuta!-teemapäivä on pelillisiä menetelmiä hyödyntävä tapahtumakonsepti, jonka tarkoituksena on innostaa ja kannustaa nuoria vaikuttamaan sekä vahvistaa nuorten yhteiskunnallista osallistumista.

Vaikuta!-teemapäivän konsepti on kehitetty yhdessä nuorten kanssa

VAIKUTA!-TEEMAPÄIVÄ:

! Välittää tietoa erilaisista vaikuttamisen tavoista ja auttaa nuoria tunnistamaan omat mahdollisuutensa osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Teemapäivä tarjoaa kaikille nuorille tilaisuuden osallistua ja saada tietoa vaikuttamisesta, kun se toteutetaan osana perusopetusta.

! Mahdollistaa nuorten kuuntelemisen ajankohtaisissa kunnan tai maakunnan asioissa. Sen yhteydessä on helppo kerätä nuorten ajatuksia ja ideoita esimerkiksi päätöksenteon tai kehittämistyön tueksi.

! Haastaa paikalliset ja alueelliset toimijat miettimään, miten nuorten osallistumista voidaan tukea käytännöllisesti siten, että heidän äänensä pääsee kuuluviin nuorten elämää koskevissa kysymyksissä.

! Vahvistaa nuorten kokemusta kuulluksi tulemisesta, kun päivässä varmistetaan mahdollisuus aitoon vuoropuheluun paikallisten toimijoiden kanssa.

Äänestämisen ja yhteiskunnallisen päätöksenteon lisäksi vaikuttamisessa on kyse monenlaisista tavoista osallistua yhteisistä asioista keskustelemiseen ja päättämiseen. Teemapäivässä vaikuttamista lähestytään laajasti.

MIKSI VAIKUTA!-TEEMAPÄIVÄ?

Laaja laki- ja säädöspohja, perusopetuksen opetussuunnitelma sekä kestävän kehityksen periaatteet ohjaavat kehittämään nuorten osallistumismahdollisuuksia ja tukemaan tasapuolisesti nuorten kasvua yhteiskunnalliseen toimijuuteen.

Tutkimusten mukaan nuorten kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin on lisääntynyt ja poliittiseen toimintaan osallistuvien määrä kasvanut erityisesti alle 20-vuotiaiden keskuudessa. Samalla kuitenkin nuorten osallistuminen on eriarvoistunut.

Kestävän yhteiskunnan ja tulevaisuuden rakentaminen edellyttää, että nuorilla taustastaan tai koulutustasostaan riippumatta on mahdollisuus osallistua ja tulla kuulluiksi yhteisöissään ja laajemmin yhteiskunnassa.

Demokratian tulevaisuuden kannalta on tärkeää pohtia, miten nuorten yhteiskunnallinen kiinnostus voitaisiin kanavoida paremmin mielekkääksi vaikuttamistoiminnaksi. Uusia tapoja ja menetelmiä tarvitaan.

Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvetaan vain harjoittelemalla

”Koulu on ollut turhan paljon sidoksissa perinteiseen oppituntiopettamiseen, niin että opettajat ovat äänessä. Vaikuta!-teemapäivä on mielestäni erittäin merkityksellinen nuorille, kun he saavat kokemuksen siitä, että ääntä kuunnellaan.
REHTORI

Nuorten osallisuuden edistäminen on keskeinen osa voimassa olevia valtakunnallisia perus- ja lukio-opetuksen opetussuunnitelmien perusteita.

Suomalaisessa perusopetuksessa oppilailla on perinteisesti ollut vähän mahdollisuuksia perehtyä erilaisiin demokratiaan kuuluviin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin konkreettisesti ja itse kokeillen.

Vaikuta!-teemapäivä tarjoaa oppilaiden näkökulmasta kiinnostavan ja hauskan tavan tutustua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen monista eri näkökulmista ja eri muodoissa. Teemapäivä edustaa uudenlaista opetukseen linkittyvää kokeilukulttuuria, joka edistää nuorten kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi.

NUORISOLAKI §2

Lain tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa.

NUORISOLAKI §24

Nuoria on kuultava heitä koskeissa asioissa.

PERUSTUSLAKI §6

Lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

KUNTALAKI §26

Nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa lasten ja nuorten kannalta merkittäviin asioihin. Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa.

YK:N LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUS 12 artikla

Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevista asioissa.

Lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamisoikeuksilla on vankka lainsäädännöllinen pohja. Lainsäädäntö ei kuitenkaan yksinään takaa, että osallistumismahdollisuudet toteutuvat käytännössä. Tarvitaan myös Vaikuta!-teemapäivän kaltaisia hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja, jotka tekevät oikeuksista todellisia.

IDEASTA TOTEUTUKSEEN

Vaikuta!-teemapäivän toimintamallin periaatteita ovat tarvelähtöisyys, yhdenvertaiset osallistumisen mahdollisuudet, yhteistoiminta ja aito vuoropuhelu. Yhdessä ne muodostavat tapahtuman suunnittelun punaisen langan. Tämän aukeaman kysymykset ja vinkit auttavat toteuttamaan periaatteita käytännössä.

Mitä Vaikuta!-teemapäivällä tavoitellaan?

Vaikuta!-teemapäivää voidaan lähteä suunnittelemaan pohtimalla esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

+ Onko tarve esitellä nuorille vaikuttamisen väyliä ja päätöksentekijöitä?

+ Onko koulussa, kunnassa tai muualla toteutetuissa kyselyissä noussut esiin aihe, jota halutaan käsitellä nuorten kanssa?

+ Onko kunnassa tai maakunnassa meillä jokin ajankohtainen teema, josta voidaan kertoa nuorille ja samalla kerätä nuorten ajatuksia ja ideoita?

+ Onko käynnissä jokin kehittämis- tai tutkimushanke, johon osallistumalla nuorilla on aito mahdollisuus vaikuttaa?”

” Sain herätteen ja konkreettisesti vinkkiä siihen, että mihin kannattaa keskittää ne nuorten palvelut tai esimerkiksi ulkoalueiden kokoontumispaikat ja muut.
KAUPUNGINPUUTARHURI

” Halusin tietää, mitä nuorille kuuluu, ja selvittää, mikä on heidän käsitys siitä, miten pääsee vaikuttamaan asioihin täällä paikallisesti.
KUNNANVALTUUTETTU

Vaikuta!-teemapäivät
suunnitellaan
aina osallistujien
lähtökohdista

Missä Vaikuta!-teemapäivä järjestetään ja ketkä siihen osallistuvat?

Teemapäivä toteutetaan yleensä koulupäivän aikana, ja osallistujina on koko ikäluokka. Näin kaikki pääsevät tutustumaan vaikuttamisen väyliin.

Yläkoulujen lisäksi teemapäiviä voidaan järjestää alakoulussa, ammatillisissa oppilaitoksissa sekä nuorisotyön eri toimintaympäristöissä. Vaikuta!-teemapäiviä on sovellettu myös etätoteutuksena.

Mitä yhteistyötahoja halutaan mukaan?

Vaikuta!-teemapäivän toteuttamisessa on yleensä mukana koulun oppilaskunta, kunnan nuorisovaltuusto, kunnan päättäjiä sekä muita yhteistyötahoja, kuten järjestöjä ja tutkimus- ja kehittämishankkeita.

Yhteistyön kriteerinä on, että nuorilta kysytään oikeaan tarpeeseen tulevaa tietoa. Nuorille on tärkeää korostaa, että heidän mielipiteillään on merkitystä, ja kertoa, miten päivän tuotoksia aiotaan hyödyntää jatkossa.

Osallisuuden kokemus vahvistuu, jos nuoria informoidaan myöhemmin siitä, miten heidän ajatuksiaan on hyödynnetty ja onko niillä ollut vaikutusta käytännössä.

VAIKUTA!-TEEMAPÄIVÄN ORGANISOINTI

Teemapäivän organisointi vaatii aikaa ja ymmärrystä nuorten osallistamisesta. Vastuuhenkilönä voi toimia esimerkiksi kunnan tai maakunnan osallisuusvastaava, jonka työnkuvaan kuuluu nuorten osallisuuden edistäminen.

Vaikuta!-teemapäivää järjestettäessä huolehditaan seuraavista asioista:

- + Mukaan kutsutaan laajasti yhteistyökumppaneita.
- + Ohjeistetaan kaikkia osallistujia teemapäivän käytännöistä.
- + Aikatauluista sovitaan ja tapahtuman tilat varataan ajoissa.
- + Rakennetaan monipuoliset ja innostavat tehtävät ja työpajat Vaikuta!-peliin.
- + Sovitaan nuorten osallistamisesta mukaan teemapäivän suunnitteluun.
- + Muistetaan aina kerätä nuorilta palautetta. Kootaan teemapäivän aikana kerätyt mielipiteet ja ideat ja välitetään ne eteenpäin päättäjille ja muille toimijoille.
- + Viestitään aktiivisesti yhteistyötahojen kanssa niin, että kaikki pysyvät mukana.

TOIMIJAT JA YHTEISTYÖTAHOT

Esimerkkejä ja näkökulmia eri toimijoiden rooleihin

OPPILAAT

Vaikuta!-teemapäivään osallistuu koko ikäluokka tai luokka-aste. Oppilaista muodostetaan pienryhmiä, jotka kiertävät työpajoja ja tekevät tehtäviä yhdessä. Innostusta lisäävät kisailu sekä monipuolisesti toteutetut tehtävät.

OPETTAJAT

Koulussa mietitään etukäteen, kuinka teemapäivän sisältö nivoutuu osaksi koko luokka-asteen opetusohjelmaa sekä oppiainekohtaisia osaamistavoitteita. Opettajien tehtävänä on viestiä oppilaille Vaikuta!-teemapäivän tavoitteista ja järjestelyistä. Oppilaiden kanssa on myös hyvä käydä palautekeskustelua päivän kokemuksista ja opeista.

OPPILASKUNNAN HALLITUS

Oppilas- tai opiskelijakunnan hallituksella voi olla teemapäivässä oma työpajapiste. Nuoret suunnittelevat työpajan ajankohtaisen sisällön yhdessä ohjaavan opettajan kanssa ja keksivät pisteelle innostavia toiminnallisia tehtäviä.

NUORISOTYÖ

Kunnan nuorisotyölle Vaikuta!-teemapäivä tarjoaa hyvän mahdollisuuden toteuttaa esimerkiksi kysely nuorten palveluista tai kertoa tulevista tapahtumista tai kesätyömahdollisuuksista.

NUORISOVALTUUSTO

Kunnan nuorisovaltuutetut ovat yleensä aktiivisesti suunnittelemassa päivän teemoja, kutsuvat päättäjiä mukaan ja voivat toimia tapahtuman juontajina. Kunnan ja maakunnan nuorisovaltuustoilla on omat ajankohdaksiin aiheisiin pureutuvat työpajapisteet.

PÄÄTTÄJÄT

Kunnanvaltuutetuilla tai muilla päättäjillä on Vaikuta!-teemapäivässä oma piste, joka perustuu nuorten ja päättäjien väliseen dialogiin. Nuorille on tärkeää konkretisoida, miten kunnassa tehdään päätöksiä ja mitä luottamushenkilöt käytännössä tekevät. Aiheet voivat nousta myös nuorilta itseltään.

VIRANHALTIJAT

Kunnan tai maakunnan viranhaltijoille päivä tarjoaa väylän kerätä nuorten näkemyksiä ajankohtaisiin aiheisiin, kuten kirjastopalveluihin, puistoalueen suunnitteluun tai oppilashuollon kehittämiseen.

JÄRJESTÖT JA MUUT TAHOT

Paikalliset järjestöt ja muut tahot voivat toteuttaa oman työpajapisteen päivän teemaan sopivalla tavalla. Nuoret voivat esimerkiksi päästä kertomaan mielipiteitään toiminnan kehittämiseen, kuulemaan lisää omaan elämään tai yhteiskuntaan vaikuttamisesta tai osallistumaan käynnissä oleviin kehittämisprosesseihin.

VAIKUTA!-TEEMAPÄIVÄN RAKENNE

Vaikuta!-teemapäivä suunnitellaan päivän osallistujat huomioiden. Päivä sisältää yhteisen aloituksen ja lopetuksen sekä Vaikuta!-pelin pelaamisen.

” Vaikuta!-peli on siinä hauska, kun nuori saa ite mennä omissa porukoissaan ympäri tätä pelialuetta, ettei tarvii istua luokassa.

NUORI

Päivään kuuluu rento ote ilman pipon kiristelyä, mutta kuitenkin yhteiskunnallisten aiheiden parissa

PELIN PELAAMINEN 60–120 MIN

Nuoret aloittavat pelaamisen ja suorittavat tehtäviä vapaavalintaisessa järjestyksessä ympäri määriteltyä pelialuetta. Alueena voi toimia koulu ja sen luokat sekä esimerkiksi lähialueen kirjasto tai kunnantalo. Samaan aikaan pelinohjaaja arvioi tehtäviä ja seuraa joukkueiden tekemistä. Joukkueet keräävät pisteitä tekemällä tehtäviä.

YHTEINEN ALOITUS 20 MIN

Osallistujat toivotetaan tervetulleiksi ja kerrotaan Vaikuta!-päivän tarkoituksesta. Lisäksi katsotaan päivään orientoiva video ja kuullaan avaussanat esimerkiksi kunnanjohtajalta tai koulun rehtorilta. Osallistujille kerrotaan pelin ohjeet. Tarvittaessa tehdään ryhmäjako, minkä jälkeen joukkueet kirjautuvat mobiilialustalla pelattavaan peliin.

” Suosittelen Vaikuta!-teemapäivää kyllä tosi vahvasti, on tosi toimiva tapa ja pystyy ujuttamaan monenlaista sisältöön. Varmasti myös nuorille semmonen erilainen elämys, mistä oppii samalla, ja pääsee vaikuttamaan.
NUORISOTYÖNTEKIJÄ

YHTEINEN LOPETUS 20 MIN

Joukkueet kootaan aloitustilaan pelin tehtävän avulla ja peli suljetaan. Osallistujat antavat palautetta päivästä, ja pelinohjaaja arvioi viimeiset tehtävät. Lopetuksessa voi olla myös pieni tietovisa tai päivään osallistuneen päättäjän puheenvuoro. Lopuksi palkitaan pelin voittajat ja kiitetään osallistumisesta.

Vaikuta!-pelissä
keskeistä ovat
monipuoliset tehtävät,
välitön palautteenanto,
ryhmätyö ja ryhmien
välinen kisailu

” Haluaisin olla rohkea ja ajatella,
että tämän tyyppisillä päivillä on itse asiassa
nuorten tulevaisuutta ajatellen isompi merkitys
usein kuin pelkillä oppitunneilla ja koulun
perinteisellä ohjelmalla.

REHTORI

Vaikuta!-teemapäivä mahdollistaa monenlaiset sisällöt, jotka suunnitellaan
kunkin yhteisön, kuten osallistuvien nuorten, koulun ja kunnan, tarpeista käsin.

VAIKUTA!-PELIN SISÄLTÖ

Vaikuta!-teemapäivän aikana pelattava peli rakennetaan seppo.io-oppimis-
alustalle. Vaikuta!-peli sisältää sovittujen teemojen mukaisia **TÄHTI**-tehtäviä,
joita voi tehdä paikasta riippumatta, sekä **TIMANTTI**-työpajoja, jotka sijaitsevat
luokissa tai lähiympäristössä. Tehtävissä ja työpajoissa nuoret saavat
mahdollisuuden käyttää luovuuttaan.

Ohessa esimerkkejä Vaikuta!-pelin teemoista, joita voidaan toteuttaa
tehtävinä ja työpajoina. Nuorten Suomi tukee pelipohjien ideoinnissa.

TIETOA

- + Nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksista omassa kunnassa
- + Kunnan nuorisovaltuuston toiminnasta
- + Vaikuttamisen väylistä valtakunnallisesti
- + Kestävästä elämäntavasta ja ideoita sen toteuttamiseen
- + Sote-uudistukseen tutustumista

POHDINTAA

- + Vuorovaikutuksen tärkeydestä
- + Kouluyhteisön hyvinvoinnin merkityksestä
- + Yksilöiden vahvuuksista
- + Henkilökohtaisten valintojen vaikutuksesta yhteiskuntaan

KYSELYITÄ

- + Mihin ja miten nuoret haluaisivat vaikuttaa?
- + Palautetta kouluruuasta ja ideoita sen kehittämiseen
- + Koulujen päätöstopahtuman ohjelmasta
- + Nuoriso- ja kulttuuripalveluiden toteuttamisesta

IDEOINTIA

- + Kunnan puistoalueen suunnitteluun
- + Koulun vapaa-aikatalan ohjelmaksi
- + Julkisen liikenteen parantamiseksi
- + Nuorten osallistamiseksi kunnan päätöksentekoon

” Parasta, kun pääsee liikkumaan,
ja siinä pelissä pääsee käyttämään aivojaan,
niin se on monipuolista ja kivaa.

NUORI

KOKEMUKSIA VAIKUTA!-TEEMAPÄIVÄSTÄ

Ensimmäiset Vaikuta!-teemapäivät järjestettiin keväällä 2018 Keski-Suomessa. Syksyyn 2020 mennessä niitä on järjestetty jo 55 kertaa eri puolilla Suomea.

Osallistuneet nuoret ovat kokeneet päivän mielenkiintoisena, erilaisena ja hyvänä tapana oppia vaikuttamisesta. Mieluista on ollut tavata oman kunnan päättäjiä kasvotusten sekä toteuttaa ”vaikuttamista vähän eri tavalla”.

Järjestelyissä mukana olleet nuoret ovat pitäneet hyvänä sitä, että päivä mahdollistaa erilaisia rooleja ja huomioi heidän omat kiinnostuksen kohteensa ja resurssinsa. Nuorisovaltuustoille päivä on ollut toimiva väylä nuorten kuulemiseen sekä oman toiminnan esittelyyn.

Erilaisten yhteistyötahojen mukaan päivä on mielekäs tapa kontaktoida nuoria ja kuulla heidän näkemyksiään ajankohtaisista aiheista. Niin rehtorit, järjestöt, kunnanpäättäjät kuin maakuntaliiton virkamiehetkin ovat olleet tyytyväisiä päivän antiin.

” Parasta järjestäjän näkökulmasta on ollut itse tekeminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa sekä päivästä tuleva hyvä fiilis. OSALLISUUSKOORDINAATTORI

NUORTEN SUOMI

Nuorten Suomi ry on nuorten toimijuutta ja vaikuttamista edistävä asiantuntijaorganisaatio, jonka toteuttamassa hankkeessa ideointiin ja kehitettiin Vaikuta!-teemapäivän konsepti yhdessä nuorten kanssa. Järjestö tarjoaa ohjausta ja materiaalia Vaikuta!-teemapäivän toteuttamisen tueksi sekä kehittää mallia ja siihen liittyvää koulutusta.

VAIKUTA!-TEEMAPÄIVÄN KONSEPTOINTIA JA KEHITTÄMISTÄ ON TEHTY ERASMUS+ SEKÄ LÄNSI- JA SISÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTON TUKEMIEN HANKKEIDEN AIKANA. WWW.NUORTENSUOMI.FI

ALL-YOUTH-tutkimushanke on ollut mukana ideoimassa ja toteuttamassa Tampereen kaupungin nuorisopalveluiden Vaikuta!-päiviä keväällä 2019. Hankkeessa on tutkittu teemapäivää havainnoiden ja selvittämällä siihen osallistuneiden nuorten näkemyksiä vaikuttamisesta ja teemapäivän onnistumisesta haastattelujen ja kyselytutkimuksen avulla.

ALL-YOUTH-TUTKIMUSHANKETTA RAHOITTAAT STRATEGISEN TUTKIMUKSEN NEUVOSTO (STN; PÄÄTÖSNUMERO 312689, OSATUTKIMUKSEN NUMERO 326602). WWW.ALLYOUTHSTN.FI

TEKIJÄT

Carita Hännivirta, Mareena Laine, Miia Lähde ja Tiina Rättilä

YHTEISTYÖSSÄ

Laura Saartoala
Tampereen kaupunki

GRAAFINEN ILME

Tiina Ilmavirta, Design Wash

JULKAISIJA

Nuorten Suomi ry,
ALL-YOUTH-tutkimushanke 2020

VALOKUVAT

Milla Lähtevänoja ja Miisa Kaipainen
Nuorten Suomi
iStock

” Se, että mielipidettäni
kuunnellaan ja siihen
kiinnitetään huomiota.

” Mahdollisuus osallistua
asioiden päättämiseen.

” Vaikuttamisesta ensimmäisenä
tulee mieleen ajatus kuuluvuudesta
johonkin suurempaan, että minäkin
kuulun ja saan vaikuttaa.

” Yhteisten asioiden hoitoa
ja päättämistä, vaikuttamista
muiden mielipiteisiin.

” Pyritään vaikuttamaan
johonkin asiaan. Saada oma
mielipide kuuluviin ja tavoitella
muutosta tiettyyn asiaan.

NUORTEN AJATUKSIA
VAIKUTTAMISESTA
ALL-YOUTH-HANKKEEN
KYSELYSSÄ 2019